

Soutěž projektů závěrečných prací – Centrum dokumentárního filmu

„Současný čínský nezávislý dokumentární film v kontextu cenzury“ (pracovní název)

autorka: Haruna Honcoopová

Centrum audiovizuálních studií, FAMU - 5. ročník (kvůli napsání diplomové práce bude rozkládat 5. ročník, všechny kredity za magisterské studium k dnešnímu datu uzavřeny, obhajoba DP v červnu 2018)

vedoucí diplomové práce: Mgr. Helena Bendová (FAMU)

odborný konzultant: prof. Chris Berry (King's College, Londýn)

Popis výzkumného záměru a popis zkoumaného problému

Diplomová práce bude mapovat současnou čínskou nezávislou dokumentární tvorbu, její produkci a distribuci, a vlivy cenzurních opatření na její podobu. Čínská dokumentární tvorba bude v práci demonstrována na několika případových studiích (založených na rozhovorech s dokumentárními tvůrci a tematickém rozboru jejich filmů) a na nich analyzovat situaci v současném čínském nezávislém dokumentárním filmu na pozadí čínského cenzurního systému.

Situace na poli nezávislé kinematografie je v současné Číně problematická, jelikož v Číně platí přísné cenzurní předpisy, studenti nemohou na filmových školách svobodně vyjadřovat svůj názor a nová generace nezávislých dokumentárních tvůrců se nerekrutuje z oficiálních filmových vzdělávacích institucí, ale často produkuje své nízkorozpočtové filmy ze svých soukromých zdrojů na amatérské bázi.

Až do nástupu prezidenta Xi Jinpinga (2012) existovala ještě relativní svoboda-možnost filmy natáčet a distribuovat. Tehdejší regule nejvyššího cenzurního orgánu v ČLR, SARFT (State Administration for Radio, Film and Television), dávaly prostor pro alespoň pro omezenou distribuci a tolerovaly existenci přehlídek a festivalů nezávislého dokumentárního filmu. Od března 2013 došlo ke sloučení této cenzurské instituce pro audiovizi s ústřední cenzorskou institucí pro tisk a kontrola se centralizovala pod daleko restriktivnější instituci SAPPRFT (State Administration of Press, Publication, Radio, Film and Television).

V současné době tak neexistují v Číně platformy, kde by se nezávislé dokumentární filmy daly veřejně promítat, nezávislé filmové festivaly byly zrušeny a neexistuje ani možnost onlinové prezentace na videokanálu Youku, čínské obdobě Youtube, který je přímo napojený na cenzurní úřad. Ten nepohodlné obsahy z portálu odstraňuje. Filmy jsou tudíž prezentovány jen na soukromých bytových projekcích, případně na festivalech v zahraničí. Současná nezávislá tvorba je tak v samotné Číně prakticky neznámá a i k zahraničnímu divákovi se tedy dostává poměrně obtížně. I to je důvodem, proč se západní filmoví vědci tímto tématem zabývají jen okrajově.

Jedním z potvrzených tvůrců pro případovou studii, která bude součástí diplomové práce, je režisér a producent Zhu Rikun. Zhu Rikun (1976) patří k mladší generaci čínských dokumentárních tvůrců, kteří začali v Pekingu mapovat současné lidskoprávní otázky dokumentárním jazykem, aniž by měli potřebné filmové vzdělání. Zhu Rikun vystudoval na Pekingské univerzitě obor ekonomie, ale již v roce 2001 založil svou filmovou produkční společnost. Jeho nejvýraznější filmy, které se dostaly na západní filmové dokumentární filmové festivaly jsou *The Questioning* (2014) a *Welcome* (2015), představený vloni i českému publiku na Jihlavském dokumentárním filmovém festivalu.

Zhu Rikunova filmografie a biografie zatím nejsou v odborných publikacích zpracovány a jeho praxe je z hlediska výzkumu nosná z několika hledisek – dá se analyzovat jeho praxe filmová, producentská, jeho role dramaturga v době působení na Pekingském nezávislém filmovém festivalu v letech 2006-2011, a dále jeho praxe filmaře tvořícího v současné době v exilu a navracejícího se do své rodné provincie Guandong, kde dále pokračuje ve své dokumentární práci. V této části diplomové práce budu na Rikunově případě i sledovat, jakým způsobem se v Číně zakázané dokumentární filmy dostávají na zahraniční filmové festivaly a jakým způsobem tvůrci mohou své filmy prezentovat v Číně samotné.

Vymezení výzkumného záměru (časové období, teritoriální pokrytí apod.) –

Diplomová práce mapuje současnou čínskou nezávislou dokumentární kinematografii tzv. iGenerace nebo D-generace čínských nezávislých filmových tvůrců v kontextu tvrdých cenzurních zásahů na poli kultury, včetně kinematografie, které jsou aplikovány Státním úřadem pro tisk, publikace, rádio, film a televizi po nástupu prezidenta Xi Jinpinga v roce 2012.

Předpokládaná metoda zpracování výzkumu a předpokládaný postup

Diplomová práce bude shrnovat stav současné čínské nezávislé kinematografie a cenzurní tlaky, kterým čelí, což bude demonstrováno na několika případových studiích dokumentární tvorby mladé generace čínských tvůrců žijících jak v Číně, tak v exilu. Specificky se zaměří na témata daných filmů a metody jejich natáčení a distribuce. Jedná se o tvůrce žijící v Pekingu, tak o exilové tvůrce, kteří filmy primárně adresují zahraničnímu publiku. Pokusím se zjistit, jak je možné, že se někteří z exulantů vracejí do Číny natáčet. Těmto tvůrcům a jejich rodinám v ČLR hrozí tresty odnětí svobody či domácího vězení.

K vypracování projektu se bude užívat následujících postupů:

- Načtení literatury a odborných článků k tématu (viz přiložený seznam literatury níže)
- Zhlédnutí dostupných filmů – online, filmotéka Columbia University (jediná filmotéka na světě shromažďující aktuální čínskou nezávislou tvorbu), čínské dokumentární filmy z Chinese Visual Festival v Londýně (King's College), čínské dokumentární filmy uvedené v posledních 5 letech na festivalu Jeden svět v Praze,

kontaktování jednotlivých tvůrců a získávání náhledových kopií filmů k jejich následnému rozboru.

- Rozbor vybraných filmů a jejich témat – především ve spojitosti s osudy žijících a tvořících filmařů.

- Rozhovor s čínským filmařem žijícím v exilu v NYC Zhu Rikunem pomocí metody orální historie – otázky týkající se konkrétních cenzurních opatření, jejich vlivu na tvorbu, metody produkce filmů a jejich distribuce.

- Průběžné konzultace tématu s předním odborníkem na téma čínského nezávislého filmu, profesorem Chrisem Berrym na King's College v Londýně – online konzultace a jedna cesta na King's College.

Harmonogram výzkumu:

V průběhu roku 2017 bude řešitelka diplomové práce načítat literaturu (viz příložený seznam literatury) k tématu a kontaktovat vybrané režiséry a festivaly, aby jí poskytli náhledové screenery a rozhovory.

Květen 2017: Pětidenní cesta do Londýna – návštěva festivalu Chinese Visual Festival, konzultace s prof. Chrisem Berrym na King's College
návštěva univerzitní knihovny. Nákup literatury.

Červenec 2017: Desetidenní výzkumný pobyt v NYC - Filmotéka Columbia University, konzultace s prof. Jimem Changem, vedoucím filmové kolekce, setkání a rozhovor s dokumentaristou Zhu Rikunem v New York State (podpořeno SGS grantem na FAMU)

Říjen 2017-prosinec 2017 – výzkumný pobyt na Pekingské filmové akademii za účelem terénního studia a rozhovory s filmovými tvůrci. Účelem pobytu bude sběr dalšího materiálu k napsání diplomové práce. Konzultace s profesorem Zhang Xianminem – producentem a odborníkem na čínský dokumentární film (studijní pobyt částečně financován grantem Freemovers na FAMU)

Únor 2018 – uspořádání workshopu na téma Čínský nezávislý dokumentární film na FAMU

Květen 2018 – odevzdání diplomové práce

Červen 2018 – obhajoba diplomové práce

Kritická reflexe pramenů a sekundárních zdrojů

Čínská nezávislá kinematografie posledních 4 let (tj. po nástupu nynějšího prezidenta XI Jinpinga) nebyla zatím důkladně a systematicky probádána, jelikož se

jedná o vysoce aktuální a ne zcela přehlednou část historie současné čínské kinematografie, která je přitom klíčová pro pochopení širších souvislostí cenzurních mechanismů, jež se aplikují na všechny oblasti umění v ČLR.

Čínský nezávislý film je systematicky studován na třech hlavních univerzitách (dvou v USA a jedné v Londýně), a to buď na katedrách filmové vědy anebo čínských studií: University of California v San Diegu – prof. Paul G. Pickowicz, Columbia University – prof. Jim Cheng, ředitel Východoasijské knihovny shromažďující největší filmotéku nezávislého čínského filmu na světě, a King's College v Londýně – prof. Chris Berry. Mimo to existují další univerzity, kde se tématem zabírají jednotliví vědci (např. Luke Robinson na University of Sussex, Sabrina Yu na Newcastle University). Dramaturgií čínských nezávislých filmů na západních filmových festivalech a popularizací těchto filmů se pak zabývají např. Shelly Kraicer (Vancouver International Film Festival) a Gertjan Zuilhof (International Film Festival Rotterdam), díky nimž se filmy dostávají i k zahraničnímu festivalovému publiku.

Nejnovější publikace z pera Paula G. Pickowicze: *Filming the Everyday: Independent Documentaries in Twenty-First-Century China* byla vydána na sklonku roku 2016 na University of California v San Diegu. Druhá zásadní kniha k tématu současného filmu v Číně je z roku 2014: *China's iGeneration: Cinema and Moving Image Culture for the Twenty-First Century*. K tématu existuje několik odborných studií, kratší internetové články, případně anotace k filmům, které se v omezeném výběru dostávají na zahraniční filmové festivaly – čínskou nezávislou tvorbu pravidelně uvádí festival v Rotterdamu, Chinese Visual Festival v Londýně, Cinema on the Edge v USA (dramaturgický výběr je uzavřen rokem 2014). Odborné literatury, která se týká specificky cenzury v současné čínské kinematografii, je méně (např. kapitola "Prohibition, Politics, and Nation-Building: A History of Film Censorship in China" v knize *Silencing Cinema: Film Censorship Around the World* od Zhiwei Xiao z roku 2013), nicméně téma je latentně zastoupeno v odborné literatuře týkající se nezávislého filmu, protože s tématem do velké míry souvisí.

V České republice se problematikou čínské kinematografie zabývají odborníci jen velmi okrajově. Čeští filmoví vědci zabývající se asijským filmem (Antonín Tesař, Jiří Flígl, Viera Langerová a další) bohužel nemají jazykové vybavení, aby mohli pracovat s originálními filmy (které mnohdy nemají anglické titulky). Jsou odkázáni jen na filmy, které se dostanou na zahraniční filmové festivaly, na zahraniční, anglicky psanou literaturu, a nemají znalostní přesah do historie, kultury, náboženství a politické situace v daných východoasijských zemích. Čeští sinologové se specificky nezabývají kinematografií, tudíž je v tomto ohledu v České republice na poli vědeckého výzkumu mezera, kterou by projekt měl zaplnit. (Výhodou předkládaného projektu oproti tomu je, že autorka DP částečně ovládá čínštinu, a proto bude případně možné zkoumat textové i filmové materiály, které jsou čínsky nemluvicím badatelům nedostupné.)

Vlastní badatelská činnost:

Autorka DP vychází ze svého dlouholetého zájmu o asijskou kinematografii, dramaturgických zkušeností z filmových festivalů (Taiwan Documentary Week, festival Filmasia, japonský filmový festival Eigasai v Praze, Osaka Asian Eigasai v

Japonsku) a znalosti čínských reálií díky předešlému studiu sinologie na FFUK a dvěma ročním stipendijním pobytům na Pekingské jazykové a kulturní univerzitě (2005-2006) a na Tajpejské univerzitě (2007-2008).

Mimoto napsala několik recenzí na čínské dokumentární filmy uvedené na festivalu Jeden svět v Praze a dokumentárním filmovém festivalu v Jihlavě, dále napsala studii o nezávislé čínské dokumentární kinematografii do časopisu Cinepur (č. 106/2016) a udělala rozhovor s dokumentaristou Zhu Rikunem, aktivně sleduje programy na světových filmových festivalech.

Výchozí hypotézy a předpoklady, co výzkum objeví

V době, kdy se stále zintenzivňují vztahy mezi Českou republikou a ČLR v ekonomické oblasti bez ohledu na stav lidských práv v Číně, považuje autorka za nutné, prozkoumat situaci v dokumentárním filmu a předložit opodstatněné materiály k tomu, jakým způsobem funguje totalitární praxe v kulturní oblasti. Oficiální čínský hraný film je ze strany státu bohatě podporován a již 2 generace režisérů hraného filmu sklízí úspěchy na mezinárodních festivalech. Nezávislé filmy však stojí na ideologické opozici vůči hranému filmu na ideologické opozice a daleko věrněji reflektují současnou čínskou realitu. Chceme-li poznat způsoby, jakými stát manipuluje s veřejným míněním, je třeba reflektovat skutečnosti právě v dokumentárních filmech. Práce bude analyzovat současnou tvorbu, vymezit tematické kategorie, analyzovat produkční a distribuční mechanismy a popsat metody, jakými cenzurní úřad ovlivňuje tok informací, názorů a společenské kritiky, jež je zachycena v nezávislé filmové produkci.

Výstupy výzkumu se dají posléze aplikovat právě v dramaturgické práci při přípravě filmových festivalů, které v programu uvádějí i východoasijskou kinematografii.

Základní literatura (včetně publikací o starším čínském nezávislém filmu od 90. let a cenzuře ve filmu):

Daniel Biltereyst, Roel Vande Winkel (eds.), *Silencing Cinema: Film Censorship Around the World*. New York: Palgrave MacMillan, 2013

Chris Berry, Luke Robinson (eds.), *Chinese Film Festivals: Sites of Translation*. Palgrave Macmillan, 2017

Chris Berry, Lu Xinyu, Lisa Rofel (eds.), *The New Chinese Documentary Film Movement: For the Public Record*, Hong Kong, Hong Kong University Press, 2010

Nick Browne, Paul G. Pickowicz: *New Chinese Cinemas: Form, Identities, Politics*, Cambridge University Press, 1996

Kuei-fen Chiu, Yingjin Zhang: *New Chinese-Language Documentaries: Ethics, Subject and Place*, New York, Routledge, 2015

Matthew D. Johnson, Luke Vulpiani, Keith B. Wagner, Kiki Tianqi Yu (eds.): *China's iGeneration: Cinema and Moving Image Culture for the Twenty-First Century*, Bloomsbury Academic, 2014

Sean O'Connor, Nicholas Armstrong. Directed by Hollywood, Edited by China: How China's Censorship and Influence Affect Film Worldwide, US-China Economic and Security Review Commission, October 28 2015

Paul G. Pickowicz, Yingjin Zhang (eds.) *From Undergorund to Independent: Alternative Film Culture in Contemporary China*, Rowman & Littlefield Publishers, 2006

Paul G. Pickowicz, *China on Film: A Century of Exploration, Confrontation, and Controversy*. Rowman & Littlefield Publishers, 2012

Paul G. Pickowicz, Yingjin Zhang (eds.), *Filming the Everyday: Independent Documentaries in Twenty-First-Century China*, Rowman & Littlefield Publishers 2016

Paul G. Pickowicz. *Independent Chinese documentaries: Finally, a Hundred Schools Contending*. In: *Journal of Chinese Cinemas*, 2016, vol. 10, no. 1., str. 48-53

Ma Ran: Dissertation thesis - *Chinese Independent Cinema and International Film Festival Network at the Age of Global Image Consumption* – Hongkong University, 2010

Luke Robinson, *Chinese Documentary As Public Culture*. *International Communication of Chinese Culture*, 2 (1). str. 69-75, 2015

Luke Robinson, *Independent Chinese documentary: From the Studio to the Street*. London and Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2013

Carlos Rojas, Eileen Chow (eds.), *The Oxford Handbook of Chinese Cinemas*. New York, Oxford University Press, 2014

Paola Voci, *China on Video: Smaller Screen Realities*. London and New York, Routledge, 2010.

Qi Wang, *Memory, Subjectivity and Independent Chinese Cinema (1990-2010)* Edinburgh University Press, 2014

Yingjin Zhang, *Cinema, Space, Polylocality in a Globalizing China*. Honolulu, University of Hawaii Press, 2010

Zhang Zhen, Angela Zito (eds.), *DV-Made in China: Digital Subjects and Social Transformation after Independent Film*. Honolulu, University of Hawaii Press, 2015

Zhang Zhen (ed.), *The Urban Generation: Chinese Cinema and Society at the Turn of the Twenty-first Century*, Durham: Duke University Press, 2007

Ying Zhu, Stanley Rosen (eds.), *Art, Politics and Commerce in Chinese Cinema*, Hong Kong University Press, 2010.

Předběžná filmografie:

Výběr z filmů na Columbia University Film Library (prezenční náhledy):

<https://academiccommons.columbia.edu/catalog/ac:186212>

Výběr z filmů přihlášených filmů na festival Jeden svět 2012-2016 (online screenery pro výzkum k dispozici)

Výběr dokumentárních filmů newyorské distribuční společnosti Degenerate films:

<http://dgeneratefilms.com/catalog>

Case study:

Zhu Rikun, *Welcome*, 2016

Zhu Rikun, *The Dossier*, 2014

Zhu Rikun, *Dust*, 2014

Zhu Rikun, *The Questioning*, 2013